

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-576477-IV/07/ZA

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00

Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, 25/04/2008r.

Sąd Najwyższy

Izba Cywilna

Pl. Krasińskich 2/4/6

00-951 Warszawa

Wniosek

Rzecznika Praw Obywatelskich

Na podstawie art. 60 § 2 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. nr 240, poz. 2052 z późn. zm.) w zw. z art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t. jedn. Dz. U. z 2001 r., nr 14, poz. 147 z późn. zm.),

wnoszę o

podjęcie uchwały mającej na celu rozstrzygnięcie istniejących w orzecznictwie sądowym rozbieżności co do wykładni art. 70 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych - w brzmieniu obowiązującym do dnia 6 czerwca 2007 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 63), a zawierającej odpowiedź na pytanie:

Czy wskazane w art. 70 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631) określenie „nadawanie utworu w telewizji lub poprzez inne środki publicznego udostępniania utworu” obejmuje również reemisję utworu przez operatorów sieci kablowych ?

Uzasadnienie

I.

Do naczelnych zasad prawa autorskiego należy pierwotne nabycie praw autorskich do utworu przez twórcę w momencie jego stworzenia, a także wyłączne prawo twórcy do

korzystania z niego i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji wraz z prawem do pobierania wynagrodzenia za korzystanie z niego. Odejście od tych zasad jest możliwe - tylko w wyjątkowych przypadkach - jedynie z mocy szczególnego przepisu ustawy. Taka szczególna regulacja została wprowadzona przez art. 70 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631- dalej: „Pr. aut.”), w którym to przepisie ustęp pierwszy zakłada domniemanie pierwotnego nabycia przez producenta praw autorskich do utworu audiowizualnego i odrębnych utworów będących składnikiem utworu audiowizualnego - w zakresie, jaki jest niezbędny do eksploatacji całości. Domniemanie przysługiwania majątkowych praw autorskich producentowi, a więc podmiotowi nie związanemu bezpośrednio z „kreacją” utworu zostało zrekompensowane twórcom elementów składowych utworu audiowizualnego przez prawo do wynagrodzenia za korzystanie z nich na niektórych polach eksploatacji. Zgodnie z art. 70 ust. 2 wymienione tam podmioty mają prawo do stosownego wynagrodzenia za korzystanie z utworów na wskazanych w tym przepisie polach eksploatacji, a w tym na podstawie pkt 3 ust. 2 do stosownego wynagrodzenia z tytułu nadawania utworu w telewizji lub poprzez inne środki publicznego udostępniania utworów. Domniemanie nabycia praw do całości utworu audiowizualnego jak i wchodzących w jego skład utworów podyktowane było z jednej strony koniecznością zapewnienia odpowiedniej ochrony interesów producenta utworu, który z reguły ponosi pełne ryzyko finansowe związane z produkcją utworu, a z drugiej strony uproszczeniem obrotu prawami do takiego utworu. W sytuacji, gdyby autorskie prawa majątkowe do utworów składowych pozostały przy ich twórcach, związana z tym konieczność uzyskania odpowiedniej zgody wszystkich, często bardzo licznych współtwórców na eksploatację utworu mogłaby prowadzić do bardzo znaczącego utrudnienia lub wręcz uniemożliwienia komercyjnego korzystania z utworu, co powodowałoby poniesienie strat przez producentów i inne osoby zaangażowane w produkcję filmową oraz pozbawiłoby odbiorców utworów audiowizualnych możliwości korzystania z tego rodzaju dóbr kultury.

Wprowadzona przez ustawę z dnia 9 czerwca 2000 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. nr 53, poz. 637) treść art. 70 ust. 2 Pr. aut. budziła wiele wątpliwości interpretacyjnych. W szczególności trudności z jednoznaczną wykładnią pojawiły się wobec określenia zakresu znaczeniowego sformułowania - „nadawania utworu w telewizji lub poprzez inne środki publicznego udostępniania utworów” użytego w art. 70 ust. 2 pkt 3 Pr. aut.

Na tle tego sformułowania prezentowane są co do zasady dwa poglądy. Według jednego, zgodnie z art. 8 i art. 17 Pr. aut., twórca jest uprawniony do wynagrodzenia za korzystanie z jego utworu na wszystkich polach eksploatacji, jedynie przykładowo wymienionych w art. 50 Pr. aut. Jednym z tych pól jest reemisja utworu, która rozszerza krąg odbiorców, a korzystającym z utworu operatorom kablowym przynosi wymierne zyski. W związku z powyższymi zasadami ogólnymi prawa autorskiego prawo do stosownego wynagrodzenia przewidzianego przez art. 70 ust. 2 pkt 3 Pr. aut. przysługuje także za reemisję utworu audiowizualnego, chociaż to pole eksploatacji nie zostało wymienione w tym przepisie.

Według drugiego poglądu, taka regulacja przesądza, że wymienionym w art. 70 ust. 2 autorom dzieł wykorzystanych lub stworzonych do dzieła audiowizualnego nie należy się wynagrodzenie za reemisję utworu audiowizualnego, przepis ten jest bowiem przepisem szczególnym, wymieniającym wyczerpująco pola eksploatacji utworu audiowizualnego, za które twórcom w nim wskazanym należą się tantiemy. Skoro zatem nie wymienia reemisji, która jest osobnym, zdefiniowanym polem eksploatacji utworu, nie można przyjąć, że pojęcie to mieści się w zawartym w art. 70 ust. 2 pkt 3 Pr. aut. określeniu "nadawania utworu w telewizji lub przez inne środki publicznego udostępnienia utworu". W konsekwencji przyjmuje się, że za reemisję utworu audiowizualnego i dzieł w nim wykorzystanych lub do niego stworzonych należy się wynagrodzenie tylko producentowi utworu audiowizualnego, jeżeli zgodnie z domniemaniem przewidzianym w art. 70 ust. 1 Pr. aut. nabył wyłączne prawa majątkowe do eksploatacji tzw. utworów wkładowych wymienionych w tym przepisie. Twórcom tych dzieł nie należy się osobne wynagrodzenie za reemisję, wobec czego powinni oni w umowach z producentem wyłączyć to pole eksploatacji albo zapewnić sobie wynagrodzenie za reemisję od producenta.

II.

Po raz pierwszy Sąd Najwyższy ustosunkował się do powyższego problemu w wyroku z dnia 23 stycznia 2004 r. III CK 282/2002, LEX nr 157294, formułując następującą tezę *„Mając na uwadze, że o możliwości i częstotliwości korzystania z utworu audiowizualnego w sieci decyduje nie producent tego utworu, lecz operator sieci, należy się opowiedzieć za interpretacją zmierzającą do traktowania art. 24 ust. 3 u.p.a.p.p. jako samodzielnej podstawy do żądania wynagrodzenia przede wszystkim przez producenta utworu audiowizualnego oraz przez współtwórców takiego utworu. Skoro bowiem reemisja w sieci kablowej jest niewątpliwie odrębnym polem eksploatacji takiego utworu, a z przepisu art. 70 u.p.a.p.p. nie wynika zadowalająca i spójna logicznie interpretacja, zapewniająca należyłą ochronę praw wszystkich twórców biorących udział w stworzeniu utworu audiowizualnego, uzasadniony jest powrót do zasady wyrażonej w art. 8 u.p.a.p.p. ”.*

W uzasadnieniu tego orzeczenia SN skupił się na rozważeniu charakteru eksploatacji utworu poprzez jego wtórną emisję (nadawanie) dla użytkowników telewizji kablowych. Opierając się na treści - uchylonego już ustawą z dnia 28 października 2002 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. (Dz. U. nr 197, poz. 1662) - art. 24 ust. 3 Pr. aut., który przyznawał operatorom telewizji kablowych ustawową licencję na rozpowszechnianie utworów nadawanych przez inne organizacje radiowo-telewizyjne, uznał on reemisję za szczególną formę korzystania z utworu, która nie jest objęta domniemaniem nabycia autorskich praw majątkowych do utworu przez producenta na podstawie art. 70 ust. 1 Pr. aut. Za uznaniem reemisji za szczególną formę eksploatacji w ocenie sądu przemawia to, iż producent czy też inni twórcy utworu audiowizualnego nie mają żadnego wpływu na emisję tego programu przez operatora kablowego. Ze względu na to, iż licencja ustawowa pozwala operatorowi kablowemu nadawać utwory bez uzyskiwania zgody ich twórców, należy im się dodatkowe wynagrodzenie za eksploatację ich utworów w sieci kablowej. Taka wykładnia celowościowa w ocenie sądu wymaga odejścia od prymatu zasady wykładni językowej w odniesieniu do art. 70 ust. 2 Pr. aut., która zwłaszcza w powiązaniu z treścią ust. 1 i 3 tego artykułu prowadzi do niemożliwych do zaakceptowania wniosków, że w przypadku gdy chodzi o niektórych współtwórców dzieła audiowizualnego to, w razie reemisji utworu audiowizualnego w sieci kablowej, należy im się wynagrodzenie za pośrednictwem producenta, a inni współtwórcy, w tym reżyserzy, w ogóle przy takiej eksploatacji tego utworu nie mają prawa do wynagrodzenia. Jest to trudne do pogodzenia z ogólnymi zasadami, na których oparta jest ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Pogląd opowiadający się za istnieniem prawa do wynagrodzenia za eksploatację utworu w sieciach kablowych na podstawie art. 70 ust. 2 pkt 3 Pr. aut. dla współtwórców tych utworów został następnie podtrzymany w wyroku SN z dnia 14 marca 2006 r., III CSK 143/2005, OSNC 2006/12/206, Biul.SN 2006/5/14, M.Prawn. 2007/21/1204. W tezie 2 tego orzeczenia Sąd Najwyższy stwierdził, iż *„Twórcom utworów literackich i muzycznych stworzonych do utworu audiowizualnego lub w nim wykorzystanych, których prawa reprezentuje Stowarzyszenie Autorów "ZAiKS", przysługuje wynagrodzenie od operatorów sieci kablowych za reemisją ich utworów w ramach utworu audiowizualnego (art. 70 ust. 2 pkt 3 i ust. 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jedn. tekst: Dz. U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904 ze zm.).”*

Sąd Najwyższy wskazał w nim, iż art. 70 ust. 2 pkt 3 Pr. aut. zawiera - od dnia 22 lipca 2000 r. tj. wejścia w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2000 r. o zmianie ustawy o prawie

autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. nr 53, poz.. 637) - niezmienione do chwili obecnej pojęcie "nadawanie", obejmujące w czasie, gdy przepis ten był ustanawiany, wszelkie formy nadawania utworu - przewodowe i bezprzewodowe. Skoro zapis ten nie został więc zmieniony nowelizacją prawa autorskiego dokonaną wyżej wspomnianą ustawą z dnia 28 października 2002 r., która wprowadziła odrębne rozumienie pojęć "nadawanie" i "reemisja", to należy przyjąć, iż rozróżnienia pojęć "nadawanie" i "reemisja" nie zmieniło kręgu uprawnionych do wynagrodzenia z tytułu reemisji utworów audiowizualnych. Przez użyte w art. 70 ust. 2 pkt 3 Pr. aut. pojęcie "nadawanie utworu w telewizji lub przez inne środki publicznego udostępniania utworu" należy zatem rozumieć także reemisję utworu w telewizji kablowej, za którą twórcom utworów literackich lub muzycznych, stworzonych do dzieła audiowizualnego lub w nim wykorzystanych, należy się wynagrodzenie w postaci tantiem, które zobowiązany jest uiszczać operator kablowy na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi do takich dzieł.

Ponadto, w ocenie sądu, wielokrotnie nowelizowane, niespójne przepisy Prawa autorskiego muszą być wykładane z uwzględnieniem naczelnej zasady tego Prawa, wyrażonej w art. 8 ust. 1 i art. 17, że prawa autorskie, w tym autorskie prawa majątkowe przysługują twórcy i tylko jednoznaczny przepis ustawy może go ich pozbawić. Szczególny przepis art. 70 ust. 1 Pr. aut., stwarzający domniemanie przejścia ogółu praw autorskich do utworów wkładowych na producenta utworu audiowizualnego, ma na celu ułatwienie obrotu prawami do takiego utworu i zapewnienie producentowi szczególnej pozycji w stosunku do dzieła. Nie pozbawia jednak jego współtwórców prawa do wynagrodzenia za korzystanie z utworu, należnego od korzystającego, a nie od producenta. Wymienione w art. 70 ust. 2 Pr. aut. pola eksploatacji utworu audiowizualnego, za które twórcom utworów wkładowych należy się wynagrodzenie, charakteryzują się tym, że użytkownicy osiągają dochody z publicznego udostępniania utworu (pkt 1-3) albo nie muszą ponosić wydatków związanych z osobistym korzystaniem z niego (pkt 4). Użytkownicy zobowiązani do zapłaty wynagrodzenia osiągają zatem korzyści finansowe w związku z korzystaniem z utworu i dlatego zobowiązani są do zapłaty tantiem jego twórcom, niezależnie od wynagrodzenia płaconego na rzecz producenta, od którego nabyli prawo do korzystania z utworu.

Stanowisko to zostało poddane gruntownej krytyce w głosie Andrzeja Matlaka (Glosa 2006/3/103), który sprzeciwił się rozszerzającej wykładni przepisu art. 70 ust. 2 Pr. aut., z której wynika, że w ramach pola w postaci "nadawania utworu w telewizji lub poprzez inne środki publicznego udostępniania utworów" mieści się także reemisja kablowa.

Glosator wskazał, iż polski ustawodawca wprowadzając do ustawy pojęcie reemisji, które zastąpiło dotychczas stosowane "równoczesne i integralne nadanie", nie tylko wprowadził jego definicję ustawową, lecz także zmodyfikował istniejącą wówczas regulację, świadomie wprowadzając nową nazwę pola eksploatacji w postaci "reemisji" w przepisach znajdujących się w różnych częściach ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, które mają w jakikolwiek sposób odnosić się do powołanego pola eksploatacji. Ustawodawca nie dodał jednak tego pola eksploatacji w art. 70 ust. 2 Pr. aut., uznając, że akurat w przypadku reemisji kablowej nie byłoby zasadne przyznawanie współtwórcom utworu audiowizualnego "dodatkowych" tantiem, zwłaszcza że istniejący już dotąd katalog pól, w odniesieniu do których tantiemy zostały przyznane, znacznie przekracza standardy wprowadzone w ramach Unii Europejskiej.

Glosator wskazał, iż po zmianach dokonanych ustawą z dnia 28 października 2002 r. pojęcie "nadawania" zostało jasno zdefiniowane w art. 6 pkt 4 prawa autorskiego i zdecydowanie różni się od pola eksploatacji w postaci "reemisji" (art. 6 pkt 5 prawa autorskiego). Również sformułowanie o nadawaniu utworu w telewizji lub „poprzez inne środki publicznego udostępniania utworów” wskazuje, że chodzi tylko o inne techniczne sposoby "nadawania utworu" niż za pośrednictwem telewizji, np. w internecie (co jest praktyką coraz częściej występującą na świecie i w Polsce, gdy nadawcy sami nadają swój program zarówno w sposób tradycyjny, jak i wprowadzają go do internetu). Taka eksploatacja nie ma jednak nic wspólnego z reemisją gdyż reemisji dokonuje inny podmiot niż nadawca, natomiast nadawania utworów w internecie (czyli poprzez inne środki publicznego udostępniania utworów) dokonuje sam nadawca.

Budzi także jego wątpliwości stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w głosowanym wyroku z dnia 14 marca 2006 r., że *"niespójne przepisy prawa autorskiego muszą być wykładane z uwzględnieniem naczelnej zasady tego prawa, wyrażonej w art. 8 ust. 1 i art. 17, iż prawa autorskie, w tym autorskie prawa majątkowe, przysługują twórcy i tylko jednoznaczny przepis ustawy może go ich pozbawić"*, co uzasadnia zdaniem SN przyznanie współtwórcom utworu audiowizualnego wynagrodzenia z tytułu reemisji takiego utworu w telewizji kablowej. W ocenie glosatora nadanie decydującego znaczenia przepisom o charakterze ogólnym przy interpretacji normy szczególnej, jakai jest art. 70 ust. 2 prawa autorskiego, jest sprzeczne z podstawową zasadą interpretacyjną o pierwszeństwie normy szczególnej w stosunku do przepisu o ogólnym charakterze.

Ponadto podkreślił on, że gdyby przyjąć, iż pod pojęciem "środki publicznego udostępniania utworów" należy rozumieć także "reemisję", to nic nie stałoby na przeszkodzie, aby odnieść pojęcie "środki publicznego udostępniania utworów" do wszystkich innych pól eksploatacji (np. wyświetlanie, publiczne odtwarzanie, zwielokrotnianie, najem i użyczenie, które są także środkami publicznego udostępniania dzieł). Jak wynika jednak z treści art. 70 ust. 2 prawa autorskiego (zawierającego taksatywne wyliczenie pól eksploatacji), ustawodawcy chodziło o wyczerpujące wyliczenie pól eksploatacji, na których korzystanie z utworów wiąże się z obowiązkiem zapłaty tzw. tantiem, które - jak wskazano wyżej - są "dodatkowym" wynagrodzeniem autorskim (poza wynagrodzeniem pierwotnym, płaconym twórcy przez producenta z tytułu przeniesienia na niego autorskich praw majątkowych). Gdyby ustawodawca chciał przyznać współtwórcom utworu audiowizualnego dodatkowe tantiemy z tytułu korzystania z tego utworu w odniesieniu do szerszego katalogu lub nawet wszystkich znanych pól eksploatacji, to w powołanym przepisie wymieniłby jeszcze inne pola eksploatacji (tak jak uczynił to np. w art. 97 prawa autorskiego) lub posłużyłby się słowami "w szczególności:" (podobnie jak w art. 50 prawa autorskiego), czyniąc możliwość rozszerzania wskazanego katalogu.

III.

Powyższa linia orzecznicza została zakwestionowana w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 stycznia 2007 r., IV CSK 303/2006, LEX nr 255587, w którego tezie 3 wyrażono pogląd, iż *„Przepis art. 70 ust. 2 pkt 3 Prawa autorskiego nie daje podstaw do żądania przez twórców (reprezentującej ich organizacji zbiorowego zarządzania) dodatkowego wynagrodzenia za reemitowanie w sieci kablowej utworów stworzonych lub włączonych na mocy umowy z producentem do utworu audiowizualnego. ”*

Sąd wskazał, iż nieuprawnione jest odmawianie pierwszeństwa wykładni językowej art. 70 ust. 2 Pr. aut. z uwagi na niestaranność i niespójność wielokrotnych nowelizacji ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Wprowadzone przez ustawę z dnia 28 października 2002 r. (Dz. U. Nr 197, poz. 1662), pojęcie reemisji zostało zamieszczone w wielu przepisach, np. w art. 50 pkt 3, art. 86 ust. 1 pkt 2c, art. 94 ust. 5, art. 97 pkt 4, jednakże art. 70 ust. 2 pkt 1 - 4 do pojęcia tego się nie odnosi. Jednocześnie, w art. 6 wyraźnie rozróżniono "nadawanie" utworu od "reemitowania" utworu. Jak wynika z art. 6 ust. 1 pkt 4, nadawaniem utworu jest jego rozpowszechnianie drogą emisji radiowej lub telewizyjnej, prowadzonej w sposób bezprzewodowy (naziemny lub satelitarny) lub w sposób przewodowy. Z kolei art. 6 ust. 1 pkt 5 definiuje reemitowanie jako rozpowszechnianie utworu przez inny podmiot niż pierwotnie

nadający, drogą przejmowania w całości i bez zmian programu organizacji radiowej lub telewizyjnej oraz równoczesnego i integralnego przekazywania tego programu do powszechnego odbioru. Nadawanie programu dotyczy własnych utworów nadawcy, podczas gdy reemitowanie obejmuje programy innych nadawców. O ile przed wspomnianą nowelizacją można było wywodzić, że reemisja jest również nadawaniem programu, to obecnie nie jest to już możliwe. Niezależnie od tego, z jakich przyczyn w art. 70 ust. 2 nie znalazło się reemitowanie, nastąpiło to niewątpliwie z woli ustawodawcy. Nie można w tej sytuacji uznać, że "nadawanie" utworu, o jakim mowa w art. 70 ust. 2 pkt 3 Pr. aut. obejmowało również reemisję. W konkluzji SN stwierdził, iż art. 70 ust. 2 pkt 3 prawa autorskiego nie daje podstaw do żądania przez twórców (a w zasadzie reprezentującym ich organizacjom zbiorowego zarządzania) dodatkowego wynagrodzenia za reemitowanie w sieci kablowej utworów stworzonych lub włączonych na mocy umowy z producentem do utworu audiowizualnego.

To stanowisko spotkało się z aprobatą w piśmiennictwie, której wyrazem jest glosa Adama Jucewicza do przedmiotowego wyroku zamieszczonej w Głosie 2007/4/93. Opowiedział się on za dokonaną przez Sąd Najwyższy ścisłą wykładnią art. 70 ust. 2 pkt 3 prawa autorskiego podkreślając, że prawo do wynagrodzenia dla współtwórców ma charakter wyjątkowy, dodatkowy i nie może prowadzić do obciążania operatora kablowego podwójnie. Skoro zaś współtwórca utworu audiowizualnego otrzymał stosowne wynagrodzenie od producenta, to nieuzasadnione jest czerpanie przez niego kolejnego, dodatkowego wynagrodzenia od innych podmiotów bez jakiegokolwiek własnego ryzyka gospodarczego.

Glosator wskazał, iż dokonujący się postęp technologiczny uwidaczniający się chociażby w cyfryzacji radiofonii i telewizji powoduje, że rozpowszechnianie utworu przez inny podmiot niż pierwotnie nadający, drogą przejmowania w całości i bez zmian programu organizacji radiowej lub telewizyjnej oraz równoczesnego i integralnego przekazywania tego programu do powszechnego odbioru, a więc jego reemitowanie jest obecnie możliwe i stosowane nie tylko przez sieci kablowe, ale również za pomocą platform cyfrowych i usługodawców internetowych czy telekomunikacyjnych. Rozszerzająca wykładnia art. 70 ust. 2 Pr. aut. prowadząca do obciążenia operatorów kablowych obowiązkiem uiszczania dodatkowego wynagrodzenia dla współtwórców w sytuacji, gdy spośród różnych dostawców usług audiowizualnych tylko na nich nałożono obowiązek zawierania umów z twórcami za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi (art. 21) byłaby więc rażąco dyskryminująca wobec operatorów sieci kablowych.

IV.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich słuszny jest drugi z wyżej zaprezentowanych kierunków wykładni art. 70 ust. 2 pkt 3 Pr. aut., który został wyrażony w wyroku SN z dnia 3 stycznia 2007 r., IV CSK 303/2006, LEX nr 255587.

Po pierwsze, zgodnie z regułami wykładni przepisów prawnych pierwszeństwo przy odczytywaniu znaczenia norm prawnych należy dać wykładni językowej. Stosowanie innych metod wykładni jest co do zasady dopuszczalne wtedy, gdy w wyniku wykładni gramatycznej nie jest możliwe osiągnięcie jednoznacznego brzmienia normy prawnej. Skoro zaś ustawodawca dokonując nowelizacji z dnia 22 lipca 2000 r. nie wprowadził do treści art. 70 ust. 2 Pr. aut. pojęcia „reemisji”, to wskazuje to jasno na zamiar nałożenia obowiązku uiszczania na rzecz wskazanych w tym artykule twórców wynagrodzenia jedynie na podmioty dokonujące nadawania utworu w telewizji lub poprzez inne środki publicznego udostępniania utworów. Argumentację tą dodatkowo wspiera to, iż także w wyniku kolejnej nowelizacji ustawy o prawie autorskim z dnia 7 września 2007 r. (Dz. U. nr 181, poz. 1293) ustawodawca powtórzył w art. 70 ust. 2¹ pkt 3 Pr. aut. brzmienie wspomnianego przepisu ustawy. W tej sytuacji stanowczo odrzucić należy stanowisko zakładające, iż w wyniku niespójności przeprowadzonych nowelizacji Prawa autorskiego nadawanie utworu w telewizji obejmuje także odrębnie zdefiniowane w art. 6 ust. 1 pkt 6 pole eksploatacji, jakim jest reemisja. O ile argument ten mógł mieć jakieś znaczenie przed dokonaniem nowelizacji z dnia 7 września 2007 r., to po dniu wejścia jej w życie i wprowadzeniu do art. 70 ustępu 2¹ pkt 3 takiej samej treści, jaką zawierał art. 70 ust. 2 pkt 3 nie może być on już podnoszony.

Po drugie w ocenie Rzecznika także wykładnia systemowa przemawia za poglądem wskazanym w powyższym orzeczeniu Sądu Najwyższego. Jak bowiem słusznie zauważył SN w orzeczeniu o sygn. akt III CSK 143/2005 wynagrodzenie z art. 70 ust. 2 Pr. aut. ma charakter szczególny, jest bowiem dodatkową opłatą za wykorzystywanie utworu na wskazanych w tym przepisie polach eksploatacji, niezależnie od wynagrodzenia uiszczanego za nabycie autorskich praw majątkowych od producenta. Ten szczególny charakter przemawia jednak, wbrew pogładowi wyrażonemu w orzeczeniu, za zawężającą wykładnią tego przepisu, skoro bowiem jest to dodatkowe, odrębne wynagrodzenie od objętego domniemaniem z art. 17 Pr. aut. wynagrodzenia za korzystanie z autorskich praw majątkowych, to nie jest ono objęte tym domniemaniem, a więc jest należne tylko w ściśle określonych w art. 70 Pr. aut. sytuacjach. Jak słusznie zauważył G. Matlak w wyżej wskazanym artykule, gdyby ustawodawca chciał, aby to wynagrodzenie przysługiwało za wykorzystywanie utworu także na innych polach

eksploatacji, to wyliczyłyby je tak jak w art. 97 Pr. aut. lub poprzedziłyby je określeniem „w szczególności”. W ocenie Rzecznika błędne jest także pomijanie literalnego brzmienia normy o charakterze wyjątkowym i rozszerzanie jej zakresu na podstawie odwołania do zasad ogólnych, gdyż stoi to w sprzeczności z zasadą *exceptiones non sunt extentendae*.

Ponadto w ocenie Rzecznika brak jest także argumentów przemawiających za uznaniem, iż wykładnia celowościowa art. 70 ust. 2 pkt 3 Pr. aut. przemawia za przyznaniem dodatkowego wynagrodzenia współtwórcom dzieła za reemisję drogą kablową ich utworów. Należy bowiem zauważyć, iż zgodnie z art. 21¹ Pr. aut. operatorom sieci kablowych wolno reemitować w sieciach kablowych utwory nadawane w programach organizacji radiowych i telewizyjnych wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Na mocy takiej umowy operatorzy kablowi płać wynagrodzenie za korzystanie z utworów na rzecz uprawnionych podmiotów, którymi są najczęściej producenci, za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania. Wynagrodzenie to z reguły jest uwzględniane przy zawieraniu umowy przez producenta z współtwórcą utworu i jak się podkreśla w piśmiennictwie wpływa na znaczne podwyższenie świadczenia dla współtwórcy utworu audiowizualnego, gdyż ma rekompensować ewentualne przyszłe wpływy z jego eksploatacji. Należy także pamiętać, iż podmiotem ponoszącym finansowe ryzyko produkcji, promocji i przygotowania eksploatacji dzieła jest w zasadzie tylko producent. Celem ustanowienia domniemania nabycia pierwotnych praw autorskich do utworu audiowizualnego i zawartych w nim utworów składowych na rzecz producenta wprowadzonego w art. 70 ust. 1 Pr. aut. było zagwarantowanie producentowi, iż będzie on posiadał możliwość pokrycia kosztów produkcji poprzez odpowiednie rozporządzanie przysługującymi mu autorskimi prawami majątkowymi. Skoro współtwórcy reemitowanych utworów i tak otrzymują dodatkowe wynagrodzenie z tytułu nadania utworu w telewizji lub poprzez inne środki publicznego udostępniania utworu, to uprzywilejowanie ich dodatkowymi świadczeniami kosztem operatorów sieci kablowych, którzy są przecież zobowiązani do uiszczenia opłat umownych za korzystanie z utworu na podstawie art. 21¹ Pr. aut., nie znajduje żadnego uzasadnienia.

V.

Reasumując, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, wyżej wskazane rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego sprzeciwiają się wynikającej z art. 2 Konstytucji RP zasadzie pewności prawa - jego jednoznaczności i dostatecznej określoności - która jest

niezbędnym wymogiem prawidłowego funkcjonowania demokratycznego państwa prawnego. Jakkolwiek art. 70 ust. 2 Pr. aut. utracił moc prawną z dniem 6 czerwca 2007 r. na podstawie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 maja 2006 r., sygn. akt. K 5/05, to jednak rozstrzygnięcie pojawiających się przy jego wykładni wątpliwości jest celowe ze względu na istniejące lub mogące się toczyć w przyszłości spory dotyczące zakresu żądania wynagrodzenia za eksploatację utworu w czasie obowiązywania tego przepisu jak i recypowanie bez zmian tego unormowania do treści art. 70 ust. 2¹ pkt 3 Pr. aut.

Z powyższych względów na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich wnoszę o podjęcie przez Sąd Najwyższy uchwały mającej na celu wyjaśnienie postawionego na wstępie zagadnienia prawnego. Wniosek ten uważam za konieczny i zasadny, ze względu na oczywiste znaczenie jednolitego ukształtowania orzecznictwa sądów w wyżej wskazanych kwestiach, nie tylko dla dobra wymiaru sprawiedliwości, ale także dla praw obywateli - adresatów norm przez Państwo stanowionych.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich